© 2026 International Conference on Multidisciplinary Sciences and Innovations . All Rights Reserved.

DORIVOR MOYCHECHAKNI YETISHTIRISH TEXNOLOGIYASI VA BIOLOGIK FAOL MODDALAR TO‘PLANISHIGA AGROTEXNIK OMILLARNING TA’SIRI

Abduvaxopova Mahliyo Azizillo qizi
Qo‘qon universiteti Andijon filiali, O‘qituvchi
abduvaxopovamahliyo@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tezisda dorivor moychechak — Matricaria chamomilla L. o‘simligining dorivorlik xususiyatlari, yetishtirish texnologiyasi hamda uning biologik faol moddalar to‘planishiga ta’sir etuvchi asosiy agrotexnik omillar yoritilgan. Moychechak tarkibidagi efir moylari, flavonoidlar va boshqa fenolik birikmalar uning farmakologik qiymatini belgilovchi muhim komponentlar hisoblanadi. Shu sababli moychechakni mahalliy tuproq-iqlim sharoitiga moslashtirish, optimal agrotexnik tadbirlarni ishlab chiqish va standart sifatli dorivor xomashyo yetishtirish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: dorivor o‘simlik, moychechak, Matricaria chamomilla L., introduksiya, agrotexnologiya, biologik faol moddalar, efir moyi, flavonoidlar, dorivor xomashyo, agrofarmakologiya.

Аннотация: В данной диссертации рассматриваются лечебные свойства лекарственной ромашки – Matricaria chamomilla L., технология ее выращивания и основные агротехнические факторы, влияющие на накопление биологически активных веществ. Эфирные масла, флавоноиды и другие фенольные соединения в ромашке являются важными компонентами, определяющими ее фармакологическую ценность. Поэтому адаптация ромашки к местным почвенно-климатическим условиям, разработка оптимальных агротехнических мер и выращивание лекарственного сырья стандартного качества имеют большое научное и практическое значение.

Ключевые слова: лекарственное растение, ромашка, Matricaria chamomilla L., введение, агротехнология, биологически активные вещества, эфирное масло, флавоноиды, лекарственное сырье, агрофармакология.

Abstract: This paper outlines the medicinal properties and cultivation technology of the medicinal chamomile plant (*Matricaria chamomilla* L.), as well as the key agrotechnical factors influencing the accumulation of its biologically active substances. Essential oils, flavonoids, and other phenolic compounds found in chamomile are critical components that determine its pharmacological value. Consequently, adapting chamomile to local soil and climatic conditions, developing optimal agrotechnical practices, and producing medicinal raw materials of standardized quality are of significant scientific and practical importance.

Keywords: medicinal plant, chamomile, *Matricaria chamomilla* L., introduction, agrotechnology, biologically active substances, essential oil, flavonoids, medicinal raw material, agropharmacology.

Kirish

© 2026 International Conference on Multidisciplinary Sciences and Innovations . All Rights Reserved.

Bugungi kunda dorivor o‘simliklardan olinadigan tabiiy xomashyoga bo‘lgan talab tobora ortib bormoqda. Farmatsevtika, oziq-ovqat, kosmetika va xalq tabobatida o‘simlik asosidagi biologik faol mahsulotlardan keng foydalanilmoqda. Shu bilan birga, dorivor o‘simliklarni tabiiy sharoitda me’yoridan ortiq yig‘ib olish ayrim turlar tabiiy resurslarining kamayishiga olib kelmoqda. Shuning uchun dorivor o‘simliklarni madaniylashtirish va sanoat miqyosida yetishtirish muhim vazifalardan biridir. Ilmiy manbalarda ham dorivor o‘simliklarni nazorat qilinadigan sharoitda yetishtirish yovvoyi resurslarga bosimni kamaytirish va xomashyo sifatining barqarorligini ta’minlashning muhim yo‘li sifatida ko‘rsatilgan.

Dorivor moychechak (Matricaria chamomilla L.) dorivor xususiyatlari yuqori bo‘lgan o‘simliklardan biridir. Uning asosan savatcha to‘pgullari dorivor xomashyo sifatida ishlatiladi. O‘simlik tarkibida efir moylari, flavonoidlar, fenolik birikmalar va boshqa biologik faol komponentlar mavjud bo‘lib, ular moychechakning farmakologik qiymatini belgilaydi.

Dorivor o‘simliklarning samaradorligi faqat ularning turiga emas, balki yetishtirish jarayoniga ham bevosita bog‘liq. Xususan, ekiladigan maydonning ekologik sharoiti, genetik material, tuproq unumdorligi, oziqlantirish tizimi, sug‘orish, zararkunanda va kasalliklardan himoyalash, hosilni yig‘ish va saqlash sharoitlari biologik faol moddalarning hosil bo‘lishi va to‘planishiga ta’sir ko‘rsatadi. Zamonaviy tadqiqotlarda ushbu omillarning dorivor o‘simliklar xomashyosi sifati va farmakologik samaradorligiga ta’siri alohida qayd etilgan.

O‘zbekiston sharoitida dorivor o‘simliklarni yetishtirish uchun mahalliy tuproq-iqlim imkoniyatlaridan samarali foydalanish, istiqbolli turlarni introduksiya qilish va ularning biologik xususiyatlarini o‘rganish dolzarb hisoblanadi. Dorivor o‘simliklarni yetishtirish texnologiyasiga oid o‘zbek darsliklarida ham o‘simliklarning botanik tavsifi, kimyoviy tarkibi, tibbiyotda qo‘llanilishi, yetishtirish, yig‘ish va qayta ishlash masalalariga katta e’tibor qaratilgan

Asosiy qism

Moychechakni yetishtirishda avvalo uning biologik xususiyatlariga mos agrotexnik sharoit yaratish zarur. Ekish uchun unumdor, mexanik tarkibi yengil va o‘rtacha bo‘lgan, suvni yaxshi o‘tkazadigan tuproqlarni tanlash maqsadga muvofiq. Maydonni tayyorlashda tuproqni yumshatish, tekislash va begona o‘tlardan tozalash muhim hisoblanadi.

Moychechak urug‘lari mayda bo‘lganligi sababli ekish chuqurligi va tuproqning namligi muhim agrotexnik ko‘rsatkichlardan hisoblanadi. Urug‘larni sifatli tayyorlangan tuproqqa me’yorida ekish bir tekis nihollarning hosil bo‘lishiga yordam beradi. Vegetatsiya davrida qator oralarini yumshatish va begona o‘tlarni yo‘qotish o‘simliklarning oziqa, suv va yorug‘lik uchun raqobatini kamaytiradi.

Mineral oziqlantirish ham moychechakning o‘sishi va biologik faol moddalar to‘planishiga ta’sir qiluvchi muhim omillardan biridir. Azotli o‘g‘itlar vegetativ massaning shakllanishiga yordam berishi mumkin, fosfor va kaliy esa o‘simlikning umumiy rivojlanishi hamda generativ organlarning shakllanishida muhim ahamiyatga ega. Biroq o‘g‘itlarni me’yoridan ortiq qo‘llash faqat hosildorlikka emas, balki dorivor xomashyoning kimyoviy tarkibiga ham salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shu sababli oziqlantirish tizimi o‘simlikning biologik ehtiyojlari va tuproq tahlili asosida tashkil etilishi kerak.

Sug‘orish rejimi ham muhim agrotexnik omillardan biridir. Namlikning yetishmasligi o‘simlikning vegetativ va generativ rivojlanishini cheklashi mumkin. Haddan tashqari namlik esa ildiz tizimining zararlanishi va ayrim kasalliklarning rivojlanishiga sharoit yaratadi. Shuning uchun sug‘orish tuproqning namlik darajasi, o‘simlikning rivojlanish fazasi va mahalliy iqlim sharoitiga qarab belgilanadi.

Moychechakning dorivor xomashyosi asosan to‘pgullaridan tashkil topadi. To‘pgullarni o‘z vaqtida yig‘ib olish biologik faol moddalar miqdorini saqlab qolishda muhim ahamiyatga ega. Yig‘ib olingan xomashyoni yaxshi shamollatiladigan, to‘g‘ridan-to‘g‘ri quyosh nuri tushmaydigan sharoitda

© 2026 International Conference on Multidisciplinary Sciences and Innovations . All Rights Reserved.

quritish tavsiya etiladi. Noto‘g‘ri quritish yoki yuqori haroratda ishlov berish ayrim biologik faol komponentlarning kamayishiga olib kelishi mumkin.

Dorivor o‘simliklar xomashyosining farmakologik qiymatini belgilashda uning kimyoviy tarkibi asosiy mezonlardan biridir. Zamonaviy tadqiqotlar o‘simliklarning biologik faol moddalarini shakllantirishda ekologik sharoit, genetik xususiyatlar, agrotexnik tadbirlar va hosildan keyingi ishlov berish jarayonlari o‘zaro bog‘liq ekanligini ko‘rsatmoqda.

Agrofarmakologik nuqtayi nazardan, dorivor o‘simliklarni yetishtirishning asosiy vazifasi biologik faol moddalar miqdorini imkon qadar barqaror saqlash va xomashyoning farmakologik samaradorligini ta’minlashdir. Buning uchun o‘simlikning o‘sish sharoitlari, oziqlanishi, suv bilan ta’minlanishi, yig‘ish muddati va saqlash sharoitlari kompleks ravishda nazorat qilinishi lozim.

Xulosa

Dorivor moychechakni yetishtirish texnologiyasini takomillashtirish yuqori sifatli dorivor xomashyo olishning muhim shartlaridan biridir. O‘simlikning hosildorligi va biologik faol moddalar miqdori ekish muddati, tuproq-iqlim sharoiti, sug‘orish, oziqlantirish, begona o‘tlar va kasalliklarga qarshi kurash hamda hosilni yig‘ish va quritish texnologiyasiga bog‘liq.

Moychechakni mahalliy sharoitga introduksiya qilishda uning ekologik moslashuvchanligi va farmakologik qiymatini birgalikda baholash maqsadga muvofiq. Yetishtirish texnologiyasining ilmiy asosda tashkil etilishi nafaqat hosildorlikni oshirish, balki biologik faol moddalar miqdori barqaror bo‘lgan standart dorivor xomashyo olish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ahmedov O‘., Ergashev A., Abzalov A., Yulchiyeva M. Dorivor o‘simliklarni yetishtirish texnologiyasi. – Toshkent: Shafoat Nur Fayz, 2020. – 232 b.
2. Ahmedov O‘., Ergashev A., Abzalov A., Yulchiyeva M., Mustafakulov D**.** Dorivor o‘simliklarni yetishtirish texnologiyasi va ekologiya**.** – Toshkent: Tafakkur-Bo‘stoni, 2018. – 224 b.
3. Canter P.H., Thomas H., Ernst E. Bringing medicinal plants into cultivation: opportunities and challenges for biotechnology // Trends in Biotechnology. – 2005. – Vol. 23, No. 4. – P. 180–185. DOI: 10.1016/j.tibtech.2005.02.002.